

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראל זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדָּה יָמִימָה

HEMDAT YAMIM

עקב תשע"ד

פרשת שבוע

ניסי ניסים

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

כפי שהדגשנו בשבועות האחרונים אנחנו זוכים לחיות בתקופה בה רבים הניסים. רוב הניסים שייכים לקבוצת הניסים הנסתרים. התבוננות מעמיקה מגלה אותם אף על פי שהדברים נראים כהתנהלות בדרך הטבע. השבוע נדון בדברינו בניסים גלויים הקשורים ללוחות הברית.

הלוחות מתוארים פעמיים בפרשתנו. בפעם הראשונה מתוארים הלוחות הראשונים: **"וַיִּתֵּן יְקִיָּא אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי לוחות האבנים פְּתָבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים וְעַלֵּיהֶם כָּכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְקִיָּא עִמָּכֶם בְּהַר סֵינַי בְּיוֹם הַקָּהָל: וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה נָתַן יְקִיָּא אֶת שְׁנֵי לוחות האבנים לחות הברית" (דברים ט' י-יא).**

לוחות אלה, לצערנו הרב נשתברו כפי שמתואר בהמשך: **"וַיֵּאָפֵן וַאֲרָד מִן הַהָר וְהָהָר בְּעַר בְּאֵשׁ וְשְׁנֵי לוחות הברית על שתי ידי: וַאֲרָא וְהִנֵּה חֲטָאתֶם לִיקִיָּא אֱלֹהֵיכֶם עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֹגֶל מַסֶּכָה סָרְסָה מִהָר מִן הַדֶּבֶר אֲשֶׁר צִוָּה יְקִיָּא אֲתָכֶם: וְאַתֶּפֶשׁ בְּשֵׁנֵי הַלְּחֹת וְאֶשְׁלַחְכֶם מֵעַל שְׁתֵּי יָדַי וְאֶשְׁבְּרֶם לְעֵינֵיכֶם" (שם טו-יז).**

בפעם השנייה אנו מוצאים את משה עולה להר עם לוחות חדשים ושם נאמר: **"בַּעֲשֵׂת הַהוּא אָמַר יְקִיָּא אֱלֹהִים פָּסַל לְךָ שְׁנֵי לוחות אבנים כְּרֵאשִׁינִים וְעַלָּה אֱלֵי הַהָרָה וְעֲשִׂיתָ לְךָ אֲרוֹן עֵץ: וְאָכַתְבָּ עַל הַלְּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלְּחֹת הָרֵאשִׁינִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשָׁמַתָּם בְּאֲרוֹן: וְאָעַשׂ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וְאָפַסְלָ שְׁנֵי לוחות אבנים כְּרֵאשִׁינִים וְאָעַל הַהָרָה וְשְׁנֵי הַלְּחֹת בְּיָדַי: וַיִּכְתֹּב עַל הַלְּחֹת פְּתָבִים הָרֵאשִׁוֹן אֶת עֲשֻׁרֵת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְקִיָּא אֵלֵיכֶם בְּהַר סֵינַי בְּיוֹם הַקָּהָל וַיִּתֵּנֶם יְקִיָּא אֵלַי" (דברים י' א-ד).** לא נדון השבוע בשאלה האם מדובר בארון חדש או בארון המתואר בפרשת תרומה. הכתיבה מודגשת בשני הכתובים.

פסוקים אלה מקבילים למופיע בספר שמות: **"וַיִּתֵּן אֱלֹהִים מֹשֶׁה כָּכָל־לְתוֹרַת לְדַבֵּר אֹתוֹ בְּהַר סֵינַי שְׁנֵי לוחות הַעֲדָת לוחות אֶבֶן פְּתָבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים" (שמות ל"א יח).** ... וַיִּפֶן וַיַּרְדֵּ מִשָּׁה מִן הַהָר וְשְׁנֵי לוחות הַעֲדָת בְּיָדוֹ לוחות פְּתָבִים מְשֻׁנֵי עֲבָרֵיהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם פְּתָבִים: וְהַלְּחֹת מְעֻשָׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמְּכַתֵּב מְכַתֵּב אֱלֹהִים הוּא חֲרוֹת עַל הַלְּחֹת" (שם, ל"ב טו=טז).

מה ייחד את הכתב שהיה על גבי הלוחות? פשט הכתובים מצביע במפורש על עניין לא אנושי הקשור לכתב עצמו ולא רק לתוכן של הדברים. אכן חז"ל הסבירו את העניין בדרך זו: **"אמר רב חסדא: מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין" (שבת דף קד ע"א).** רש"י במקום מסביר **"שהיה החקק נוקב את כל הלוח, ולפיכך היו מ"ם וסמ"ך בנס" שהרי אין מה שיחזיק את החלק הפנימי של אותיות אלה, שאיננו יכול להיות מחובר ללוחות עצמם.** רש"י בפירושו לתורה מוסיף נס נוסף **"משני עבריהם - היו האותיות נקראות, ומעשה ניסים היה" (שמות ל"ב טו).** משמע מדבריו שלא רק שהאותיות הסתומות היו עומדות באויר אלא שאפשר היה לקרוא את הלוחות משני עבריהן, באותו כיוון למרות החקיקה מצד לצד. (עייני גם אבן עזרא במקום ועייני בדברי "אור החיים" ולעומתו ב"גור אריה").

הנס הראשון מוביל אותנו לשאלה נוספת לא פחות מעניינת. עם ישראל השתמש בשני סוגים שונים של כתב. הכתב העברי הקדמון, המכונה בידי חז"ל **"כתב דעץ" ובכתב בו אנו משתמשים היום, גם לכתובת ימים, המכונה בפי חז"ל "כתב אשורי".** באיזה כתב נכתבו הלוחות? על פי המקור שהובא לעיל ממסכת שבת בבבלי מוכח שהלוחות היו כתובים במה שמכונה **"כתב אשורי" שהרי ה"מם" הסופית וה"סמך" הן האותיות שזקקו את השימוש בנס הראשון.** התלמוד הירושלמי לעומת זאת איננו מכריע בשאלה זו"ל: **"אמר ר' לוי מאן דאמר בדעץ ניתנה התורה עי"ן מעשה ניסים מאן דאמר אשורי ניתנה התורה סמ"ך מעשה ניסים" (ירושלמי מגילה פרק א ה"ט).** לפי דעת הירושלמי השאלה איזה אותיות היו תלויות בנס תלויה בשאלה באיזה כתב נכתבו הלוחות, שהרי בכתב העברי הקדום-כתב דעץ אין **"מם" סופית וה"סמך" איננה זקוקה לנס ודווקא ה"עייני" נכתבת כמו ה"סמך" של הכתב האשורי.** יתכן לומר כי שתי האפשרויות יתכנו, שהרי היו לוחות ראשונים ולוחות שניים כל אחד מהם היה כתוב בכתב אחר. אומנם הנס השני היה גם בלוחות ראשונים וגם בלוחות שניים וזה פשר ההדגשה **"וַיִּכְתֹּב עַל הַלְּחֹת פְּתָבִים הָרֵאשִׁוֹן".** ההדגשה היא כפולה. הלוחות השניים מתאימים ללוחות הראשונים בתוכן (במכתב) ולא בכתב. גם הלוחות השניים נכתבו בצורה ניסית, לכן אף על פי שמשם מספר את הדברים הלשון היא **"וַיִּכְתֹּב" ולא "ואכתב" (השווה לפסוק ב, שם).** (כדאי לעיין עוד בסוגיא בירושלמי שקלים פ"ו ה"א ובמשנה אבות פ"ה מ"ו).

הבה נאחל לעמנו ולכל תושבי ארצנו ובמיוחד לחיילינו
כי הקב"ה ימשיך להגן עלינו הן בנסים גלויים והן בניסים נסתרים.

לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלב"ע ט' בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	לע"נ מרת סוזי (שרה) ונגרובסקי ע"ה נלב"ע י' בתמוז תשע"ד	לע"נ ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל	לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג ז"ל
---	--	---	---	---

לע"נ מר שמואל שמש ז"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה', נלב"ע י"ח בסיוון תשע"ד

ERETZ HEMDAH
2 Brurya St. P.O.B 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה ע"ר
רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

Email: info@eretzhemdah.org web-site: www.eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי

השקיית שדה בשמיטה

הרב עקיבא כהנא

המשנה הראשונה במסכת מועד קטן מתייחסת להשקיית בית השלחין, שדה שחייבת מים להתקיים, בחול המועד ובשמיטה. הגמרא (מועד קטן ו ע"ב) מתייחסת להשקיית שדה בעל, שדה שהגידולים בה גדלים בדרך כלל על מי גשמים, בחול המועד ובשמיטה.

תוספות מביא (ד"ה מרביצין) שתי דעות המובאות בפירוש רש"י. במשנה רש"י כתב שגם שדה בעל מותר להשקות בשמיטה, והסיבה שהמשנה הראשונה במסכת כתבה שמשקין 'בית השלחין', ולא כתבה שתם שדה היא בגלל חול המועד. ואילו בפירוש לגמרא כתב רש"י שמותר להשקות שדה בעל רק מעט, וכוונת הגמרא באומרה שמרביצין את הקרקע היא שמשקים רק קצת. החזון איש (שביעית טז, יג) כותב שלהלכה אסור להשקות שדה בעל בשביעית, כי גם אם כוונת המשנה בשביעית (ב, ד) שמובאת בגמרא כאן היא להתיר גם להשקות בשביעית, אנחנו לא פוסקים כך. וראייה מפשט המשנה בתחילת מועד קטן, שמותר להשקות רק בית השלחין, ולא שדה בעל. אמנם גם לדעתו מותר לרבוץ כל שדה, כלומר להשקות קצת, וכראייה הוא מביא את הירושלמי (שביעית ב, ג) שיש בו כמה סיפורים על אמוראים שהשקו דרך סלים, על מנת להשקות השקיה מועטה יותר וברסיסי מים.

אמנם, הברטנורא (שביעית ב, י ד"ה מרביצין) פוסק שניתן להשקות שדה בעל בשביעית. וכן היה מורה הרב ישראלי זצ"ל (קטיף שביעית פרק ח הערה 5 בשמו, מחוות בנימין ג' ס"י צ"ח) שכל השקיה מותרת בשביעית.

למרות דבריו שלעיל כתב החזון איש (טז, ד) שכל שדה שעלולה להפסד אם לא ישקו אותה נחשבת בית השלחין, אף שבדרך כלל היא גדילה על מי גשמים. וכן הביא השמירת שבת כהלכתה' (חלק ב, פרק טז הערה סג) והוסיף שבאופן שמותר להשקות על מנת שהעצים לא ימותו (לאוקמי אילני) יהיה מותר כבר להשקות יותר מכדי הצורך, והוכיח מרבי עקיבא איגר (או"ח תקל"ז) שמביא ר' ירוחם שבחול המועד למרות שמותרת רק השקיה לצורך העץ, אם התחיל בהשקיה מותר להמשיך. אמנם נראה שיש לדחות את דברי הש"ס שהרי יש להבדיל בין חול המועד שבו נאסר עלינו הפעולה, ואם הפעולה מותרת, מה אכפת לחכמים שהאדם ימרב בשיעורים' הרי בכל מקרה הוא כבר משקה, לבין שמיטה, שאנחנו לא רוצים לעשות מלאכה שתמנע את שביית הקרקע, ואם אני משקה יותר מכדי הצורך, ובהנחה שהשקיה זו אסורה, הרי שהקרקע לא שובתת כיון שנתתי בה כוח צמיחה חזק יותר. אמנם אם נקבל את דברי החזון איש דלעיל אין כל הבדל ביניהם, שהרי בזמן ששדה הבעל צריכה לגשם היא נחשבת 'שדה שלחין', ושוב גם עליה לא גזרו.

(והיו כאלו שלמדו בטעות מדברי הרב קוק זצ"ל בשבת הארץ – תוספת שבת פרק א, הלכה ח, שכתב שם לגבי בית השלחין שמותר להשקות גם יותר מכדי הצורך ההכרחי, אמנם ביאר שם שזה מכיוון שחכמים לא גזרו כלל בבית השלחין. ואין ללמוד מדבריו להתיר בבית הבעל להשקות יותר מהצורך).

המקדש דוד (שביעית ט) מחלק בין שתי סוגי השקיות השקיה חיצונית - ממעיין, או דרך ברזים וצינורות אסורה. אך מותר לעשות פעולות שינתבו את מי הגשמים שיורדים למקומות שצריך אותם. היו כאלו שכתבו שניתן להיערך מהשישית ולכוון מחשב השקיה כך שיפעל בשביעית, וכתבו שבכך אין איסור (קטיף שביעית פרק לח, אות כ). אך יש כאלו שכתבו שהדבר אסור (דיני שביעית בהוצאת דגל ירושלים פרק י מביא מחלוקת בין הרב אלישיב שמתיר לבין הרב אורבך שאוסר).

סיכום: לגבי השקיית שדה בעל בשביעית, ישנם שתי דעות יש דעה שמתירה לגמרי, ויש דעה האוסרת להשקות באופן בלתי מבוקר, אלא אם כן הצמחים צריכים את המים, ובלי זה הם ימותו. יש לדון אם בזמן שהותר כבר להשקות כיון שהעץ צריך, יהיה מותר גם להשקות יותר מכדי הצורך. ה'מקדש דוד' כותב שיש להתיר לעשות פעולות שיביאו מי גשמים למקומות רצויים גם בבית הבעל.

לגבי השקיה ממוחשבת מערב שביעית ישנה מחלוקת בפוסקים אם הדבר מותר.

המאמר מוקדש לע"נ דודי: ישראל בן אליעזר פסטרנק שנפטר ביום רביעי השבוע י"ז באב תשע"ד

הרב יוני לביא, מנהל מוקד "חברים מקשיבים" לנוער [טל: 1599-5000-54 בכל ערב, ובאחר: makshivim.org.il]
 ופעיל ב'לב אבות' - קו יעוץ להורי מתבגרים [טל': 02-9973232 ובאינטרנט levavot.org.il]

אז מי ניצח בסוף?

"זה לא מסובך להבין", הוא הגביה את קולו ועיניו נצצו במבט כועס, "ניצחון הוא דבר מאוד ברור. עם או מדינה מוכנים לעשות למענו הרבה מאוד. אבל אם אחרי יותר משלושים ימי לחימה אתה מוצא את עצמך מגשש בתוך ערפל סמיך, כנראה שמה שהתפספס בדרך...".
 הוא לקח נשימה עמוקה וכדי לוודא שדבריו הובנו עד הסוף, המשיך בהמחשה: "תאר לעצמך שאלופת אירופה בכדורסל, מכבי תל-אביב, משחקת מול עירוני קריית גת. מי תהיה המנצחת? לא קשה לנחש. השאלה היחידה היא האם זה ייגמר בשלושים הפרש או אולי בארבעים. אם מכבי תנצח בארבע נקודות אחרי הארכה, זה כבר מרגיש יותר כמו להפסיד, אתה מבין מה אני אומר?!...".

ה'ניצחון' של החמאס

הטענה הזו והתחושות שהיא מעוררת דורשים התמודדות, אך למען האמת והדיוק ההיסטוריים חייבים לפתוח בתיאום ציפיות. מי שדימיין לעצמו תמונת ניצחון בה החמאס מניף דגל לבן ומבטיח שמכאן ואילך יגור זאב עם כבש והיריות היחידות שייצאו מעזה יהיו בחתונות – שגה בדמיונות. זה פשוט לא עובד ככה. לפחות לא במציאות המורכבת שאנחנו חיים בה. יתירה מזו, הרי ברור שגם אם צה"ל היה כותש את עזה עד דק ולא מותיר בה אבן על אבן, החמאסניק האחרון שהיה שורד היה זוחל פצוע ושורת דם מבין ההריסות, ואת היד שעוד נותרה לו היה מניף אל-על בסימן וי ומכריז בביתחון "ניצחנו!". בצד שלנו לעומת זאת תמיד הצטיינו בביקורתיות יתירה ואף מוגזמת לעיתים, מבלי לשים לב שהיא מאפילה על ההישגים העצומים שהיו.

"הנותן לך כוח לעשות חיל"

שנית, חשוב להבהיר מה היה מונח על כף המאזניים. מהרגע הראשון השאלה לא הייתה מי ניצח. למה? כי טרור אינו יכול לנצח מדינה. כל שהוא מסוגל לעשות הוא לזרוע אימה ובהלה, לשתק וליצור תחושת חוסר אונים. במישור הזה החמאס נכשל כשלון חרוץ. במערכה האחרונה, שהחלה במבצע 'שובו אחים' והסתיימה ב'צוק איתן', עם ישראל זקף קומתו והתגלה בגדולתו ויופיו. הכינוי 'עם קשה עורף' קיבל פתאום מובן חיובי, עם גילויי אורך רוח וחוסן מעוררי התפעלות ותחושה מופלאה של אחווה. גל מטהר של אחדות וגאווה לאומית שטף את עם ישראל, ואפילו התקשורת הישראלית הפתיעה בגילויי פטריוטיות לא שיגרתיים.
 כמובן שבשדה הקרב התבררה שוב מעל לכל ספק עליונותו המוחלטת של צה"ל. בשבועיים של עבודה מקצועית ומדויקת מחקו כוחותינו שבע שנות עבודה מפרכת של ארגוני הטרור בחפירת מנהרות התופת. בכל עימות פנים אל פנים מול לוחמי צה"ל יצאו המחבלים כשידם על התחונה, כשבמנוסתם הם מותירים אחריהם שובל ציוד ואמצעי לחימה, כמו גם פצועים מדממים המופקדים בשטח. חלקים נרחבים מעיר החמאס נהרסו עד היסוד והפכו לעיי חורבות כשכוחות צה"ל מצליחים לחסל תוך כדי זה כאלף מחבלים. אחוז הקצינים הגבוה בין הנפגעים בכוחותינו רק מלמד עד כמה הסיסמה 'אחריי!' היא הקוד המנחה את מפקדי צה"ל, לעומת הנהגת האויב הפחדנית המתחבאת כעכברים במחילותיהם במעבה האדמה ושולחת אחריהם להיחרג למענם. היכולת הטכנולוגית של 'כיפת ברזל' הדהימה את העולם כולו, כולל חיזבאללה ואיראן, כשלצד זה אי אפשר להתעלם מ'כיפת שמים' שסוככה עלינו כשגשם קטלני של שלושת אלפים טילים חתך את השמים. אם לפני חודש היו מספרים לנו שבמתקפה כזו לעבר מרכזי אוכלוסייה יהיו כה מעט נפגעים, לא היינו מאמינים. אם זה לא נקרא נס, קשה לומר מה כן. כשאנו פותחים את ספר הספרים וקוראים על הניסים שהתרחשו בימי קדם, אנו מתמלאים ביראת כבוד והתפעלות. האם אנחנו קולטים שאנחנו הפרק הבא בתנ"ך?
 צה"ל הפגין במערכה הזו התנהלות ערכית ומוסרית שלא רואים באף צבא בעולם, והפער העצום בין מדינה המגנה על ילדיה וחסה אפילו על ילדי האויב, לבין מי שמכוון את טיליו גם לעבר גנים ובתי חולים כדי לקטול כמה שיותר נשים וילדים ומשתמש אף בילדיו שלו בתור מגן אנושי, זועקת לעיני כל אדם מוסרי וישר בעולם כולו.

תמונת הניצחון שלנו

לטובת מי שבכל זאת חיפש את 'תמונת הניצחון' שתיזכר לדורות כסמל המלחמה, אפשר להציע לא מעט כאלו. זה מתחיל מתמונה מליאת הוד של שלוש אמהות יהודיות, הניצבות חזרות רוח ואמונה, מול עם שלם המתפלל לשלום של שלושה נערים חטופים. זה ממשיך בתמונת התגייסות עצומה של רבבות אנשים שלא מהססים לרגע, עוזבים בית, עבודה ועיסוקים, עולים על מדים ויוצאים לסכן את חייהם למען אחיהם. את הצעד שלהם מלווה נחשול אהבה עצום שעוטף את תושבי הדרום ואת חיילי צה"ל בשפע של מכתבים מרגשים, ציורי ילדים ומשאיות של אוכל וממתקים. מתברר שהעם שבימי שיגרה עולים ממנו לא מעט קולות של ויכוחים וחילוקי דעות, יודע ברגע האמת להניח את הטפל, לאחוז בעיקר ולגלות שלב אחד פועם בתוכו. זה עובר דרך תמונת דף הקרב של מח"ט גבעתי, סא"ל עופר וינטר, שמכריז אל מול חייליו "אני נושא את עיניי לשמים וקורא עמכם 'שמע ישראל'. ה' אלוהי ישראל, היה נא מצליח דרכינו אשר אנו הולכים ועומדים להילחם למען עמך ישראל נגד אויב המנאץ שמך". וכמובן שאי אפשר בלי תמונת שלושים אלף איש המגיעים לחלוק כבוד אחרון למקס שטיינברג הי"ד, 'חייל בודד' אותו לא פגשו מעולם. אבא שלו, שהגיע לראשונה בחייו מארה"ב, עומד לפני מיטת בנו ומכריז: "עכשיו אני מבין, בני, למה עלית לישראל". גם הפעם מתברר שהעם שצלח כבר ארבעת אלפים שנות היסטוריה, והצליח להתגבר על כל כוח ומכשול שעמד בדרכו, ממשיך באמונה, בגבורה ובאחדות גדולה – לנצח! ואנחנו שזכינו לראות את כל זה יכולים לבקש רק דבר אחד. שהרוח הגדולה שהתגלתה תמשיך לדחוף קדימה את הספינה של עם הנצח לעבר חוף מבטחים.

יפורסם גם בעלון גילוי דעת

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Mexico City, Mexico

מקסיקי-סיטי, מקסיקו

אדר א' תשנ"ב

כלה ששמה כשם אם החתן

שאלה

מעשה כבחור שהכיר בחורה כשם חנה, ושם הבחורה כשם אמו. הקשר עלה יפה ולאחר זמן החליטו להתחתן. החופה בעוד חודש ימים. והנה שמע הבחור על צוואת רבי יהודה החסיד והחל לפחד. החתן פנה אלי וביקש להוסיף לשם הכלה עוד שם וזאת מתוך התחשבות בצוואת רבי יהודה החסיד. האם לדעתכם ראוי לעשות כך, והאם לאחר הוספת השם אין לחשוש לצוואה?

תשובה

- א. אם יש נטייה וחפץ נפשי של בני הזוג להתחתן, אין להקפיד בעניין זה, או לבטל ח"ו השידוך בשל כך, או להיכנס למחלוקת ומריבה בדבר הזה.¹
- ב. אם בני הזוג מעוניינים להוסיף שם לכלה, אין בכך משום פגם [והדבר אף רצוי לדעת כמה מן הפוסקים].²
- ג. ראוי לציין, שבמקרה והכלה, או החמות, אינן נקראות בשמן בפי האנשים המכירים אותן, אלא אחת מהן נקראת בכינוי, או בשם אחר לועזי או עברי, אין לחשוש לצוואת ר' יהודה החסיד.³

¹ שו"ת "עזרת כהן" (סי ז). וכתב עוד מרן הראי"ה קוק (שם, סי' ה-ז) "אין לגבב חומרות באילו העניינים כלל וכלל, ביחוד בזמן הזה. לפי מצב העולם והאומה המפוזרה ה' יקבץ נדחיה, ופשוט דכל שיש שינוי באחד מהשמות כבר כל השם כאחר הוא". "ועוד יש לומר שבזמן הזה, ביחוד בארץ ישראל, שעניני השידוכים קשים הם, בעוונותינו הרבים, ובפרט כשיתאימו ג"כ בעניני הדת והיהדות, יש לדון שלא לחוש לעניינים שאינם עפ"י יסוד בדין הגמור, שאי אפשר לבטל שידוך שהוא הגון מצדדים רבים מפני קפידא זו, שיש בזה הרבה צדדים להקל ולומד דלא קפדינן בהדיה כלל". אמנם יש שחוששים לצוואת ר' יהודה החסיד, ואף יש שכתבו להקפיד באזהרה זו יותר מבשאר האזהרות, "ספר חסידים", עם "מקור חסד" (הוצאת מוסד הרב קוק עם יז) בשם שו"ת "צמח צדק" (פסקי דינים ריג, ב ושם בחלק אבן העזר תשובה קמג), שו"ת "דבר משה" (מהדורה קמא סי נח), מכל מקום יש שמקילים בזה מכמה טעמים:

- א. צוואת ר' יהודה החסיד נאמרה רק לבני משפחתו, ודווקא בשם שניתן בילדות ולא בשם נוסף - שו"ת "נודע ביהודה" (אבן העזר מהדורא תנינא סי' עט). ועיין עוד מה שכתב בזה בשו"ת "יביע אומר" (ח"ב אבן העזר סי' ז).
- ב. "מאן דלא קפיד - לא קפדינן בהדיה", ובפרט אם מדובר בחתן בן טובים ושידוך רצוי מכל הצדדים. ואם החתן הוא בן-תורה זכות התורה משמרתו, שו"ת "חתם סופר" (אבן העזר ח"א סי' קטז), וכן הובא בשו"ת "עזרת כהן" (סי' ו).
- ג. אף לחוששים מאזהרה זו משום עין הרע, כתב על כך בשו"ת "עזרת כהן" שם, שבדברים אלה אין לחוש לעין הרע בדורות האחרונים. ועוד הובא בשו"ת "פרי השדה" (ח"א סי' ט) שטעם זה שייך דווקא אם גרים ביחד.
- ד. אם החתן יותר מבן עשרים, ומחויב בכל עת להינשא כתב הגרש"מ מברזן בשם הגאב"ד ק הוסט דאין לחשוש לאזהרה זו. הובאו דבריו ב"מקור חסד" (להר"ר מרגליות ב"ספר חסידים" בהוצאת מוסד הרב קוק עמ' יט הערה לג). ועי' עוד שו"ת "מנחת יצחק" (ח"ז סי' קט).
- ה. להחוששים שמא יקרא לאשתו ותבא אמו, ויבוא ח"ו לידי איסור, וזה טעם האזהרה המובא בהגהות "יד שאול" (הובאו דבריו ב"מקור חסד" הני"ל), הרי אם אינם גרים ביחד או שיש שינוי קל בשם - שוב אין לחשוש.
- ו. יש אומרים שטעם האזהרה, כדי שיוכלו לקרוא לצאצאים על שם האב והאם של ההורים כדי לכבדם, ולפי זה אם אין המנהג כזה, או שההורים אינם מקפידים על כבודם, גם כן אין לחשוש לאזהרה ("מקור חסד" שם).
- ז. ועוד כתב בשו"ת "אמרי אש" (יורה דעה סי' ס) שכל צד שנוכל לומר, שבזה לא דיבר ר' יהודה החסיד, יש לצדד ולהתיר.

² וכן כתבו בשו"ת "נשאל דוד" (כת"י, נמצא בספריה על שם הרמב"ם בתל אביב, חלק אבן העזר סי' לד), "פתחי תשובה" (אבן העזר סי' ב ס"ק ז), ספר "ישועות מלכו" (יורה דעה סי' ט), ועוד פוסקים הובאו ב"מקור חסד" (הנזכר לעיל, הערות לד ולה). ועוד שם ב"מקור חסד" עדות על "החתם סופר" שהוסיף לעצמו את השם "טוביה" כדי לשנות שמו משם חתנו.

³ "מקור חסד" (שם סעיפים לד, לה) ושו"ת "עזרת כהן" (סי' ה). וכתב מרן הראי"ה שם, וב"ישועות מלכו" (הנזכר לעיל הערה 2), שאם יש שני שמות, היפוך סדר השמות די בו כדי לבטל את אזהרת ר' יהודה החסיד.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנריך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

יצא לאור! שו"ת במראה הבזק, חלק שמיני.

תשובות לשאלות מרבני הגולה. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי "שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

